

opusdei.org

TEMA 17. Uvod u liturgiju i sakramente

Liturgija je "Božji čin" koji nas sjedinjuje s Isusom Kristom u Duhu Svetom (usp. "Sacramentum caritatis", br. 37).

15.12.2012.

Ostale teme iz odjeljka "Sažeci kršćanske vjere"

1. Uskrsni misterij: živući i oživljujući Misterij

Isusove riječi i djelovanje tijekom njegova skrivena života u Nazaretu i u njegovom javnom djelovanju, bile su spasonosni čini i pretkazanje punine njegovog pashalnog otajstva. „Kad je došao njegov čas (usp. *Iv* 13,1; 17,1), on proživljuje jedini povijesni događaj koji ne prolazi: Isus umire, biva pokopan, uskrsava od mrtvih i sjeda s desne Ocu 'jednom za uvijek' (*Rim* 6, 10; *Heb* 7, 27; 9,12). To je zbiljski događaj, koji se dogodio u našoj povijesti, ali i jedinstven: svi drugi povijesni događaji zbivaju se jedanput i prolaze, tonući u prošlost. Kristovo vazmeno otajstvo, naprotiv, ne može ostati samo u prošlosti, jer je on svojom smrću uništio smrt, i zato sve što Krist jest, i sve što je učinio i pretrpio za sve ljude, ima udjela u božanskoj vječnosti te obuhvaća sva vremena i u njima se uprisutnjuje. Događaj križa i uskrsnuća *ostaje*, privlačeći sve prema Životu“ (*Katekizam Katoličke Crkve*, 1085).

Kako je Benedikt XVI napisao, „biti kršćaninom, započinje susretom, događajem, Osobom, što otvara nove vidike životu i time presudno usmjerenje“[1]. Odatle je „izvor naše vjere i euharistijsko bogoslužje isti događaj: osobni Kristov dar u vazmenom Otajstvu.“[2].

2.Pashalno Otajstvo u vremenu Crkve: liturgija i sakramenti

„Krist naš Gospodin ostvario je ovo djelo otkupljenja čovječanstva prvenstveno pashalnim otajstvom svoje svete muke, uskrsnućem od mrtvih i slavnim uzašašćem“[3]. „To Kristovo otajstvo Crkva u liturgiji navješćuje i slavi“ (KKC, 1068).

„S pravom se, dakle, liturgija smatra vršenjem svećeničke službe Isusa Krista, u kojem se pomoću osjetnih znakova označuje i na način pojedinom znaku svojstven izvršuje čovjekovo posvećenje te otajstveno tijelo Isusa Krista, Glava i udovi.“[4]

„Sav se liturgijski život Crkve kreće oko euharistijske žrtve i sakramenata“ (KKC, 1113).

„Krist koji 'sjedi s desne Ocu' i izlijeva Duha Svetoga u svoje tijelo koje je Crkva, sada djeluje po sakramentima koje je ustanovio za priopćivanje svoje milosti. (KKC, 1084).

2.1. Sakramenti: narav, postanak i broj

„Sakramenti su djelotvorni znakovi milosti, ustanovljeni od Krista i povjereni Crkvi, kojima nam se podjeljuje božanski život. Vidljivi obredi kojima se sakramenti slave označuju i ostvaruju milosti vlastite svakom od njih.“(KKC,1131).

„Sakramenti su osjetni znakovi(riječi i čini), dohvatljivi našoj sadašnjoj ljudskosti“ (KKC, 1084).

„Držeći se učenja Svetoga Pisma, apostolskih predaja i jednodušnog mišljenja Otaca“,ispovijedamo da su

„sakramenti novoga Zakona svi ustanovljeni od Gospodina našega Isusa Krista“[5].

„U Crkvi ima sedam sakramenata: Krst, Potvrda ili Krizma, Euharistija, Pokora, Bolesničko pomazanje, Sveti Red, Ženidba“ (KKC, 1113). „Sedam sakramenata tiču se svih razdoblja i važnih trenutaka života kršćanina: po njima vjerski život kršćana se rađa i raste, ozdravlja i prima poslanje. U tom pogledu postoji izvjesna sličnost između razvoja naravnoga i razvoja duhovnoga života.“ (KKC, 1210). Sakramenti oblikuju uređen skup u kojem Euharistija zauzima središte, jer sadrži samog Autora sakramenata (usp. KKC, 1211).

Sakramenti predstavljaju tri stvari: posvećujući *razlog*, a to je Smrt i Uskrsnuće Kristovo; posvećujući *učinak* ili milost; i cilj posvećivanja, a to je vječna slava. „Sakrament je

znak koji podsjeća na ono što se dogodilo, što znači, podsjeća na Kristovu Muku; on je znak koji prikazuje učinak muke Kristove na nas, to znači milost; i on je znak koji unaprijeđuje, to jest, prednavješćuje nadolazeću slavu“[6].

Sakramentalni znak, vlastit svakom sakramentu, sačinjen je od stvari (materijalnih elemenata –voda, ulje, kruh, vino– i ljudskih kretnji – obredno pranje, pomazanje, polaganje ruku, itd.) koje zovemo *materija*; i riječi koje izgovara djelitelj sakramenta, koje nazivamo *oblik*. U stvarnosti, „svako sakramentalno slavlje susret je sinova Božjih sa svojim Ocem, u Kristu i u Duhu Svetom, a taj se susret zbiva kao dijalog, pomoću čina i riječi“ (KKC, 1153).

U liturgiji sakramenata, postoji *nepromjenljiv dio* (koji je sam Krist ustanovio i odnosi se na

sakramentalni znak), i dijelovi koje Crkva može mijenjati na dobro vjernika i jače poštivanje sakramenata, prilagođujući ih prilikama mjesta i vremena[7].

„Nijedan sakramentalni obred ne može se mijenjati ni udešavati po volji službenika ili zajednice» (KKC, 1125).

2.2. Učinci i potreba sakramenata

Svi sakramenti dijele posvetnu milost onima koji ne postavljaju zapreke[8]. Ta je milost „dar Duha koji nas čini pravednima i posvećuje“ (KKC, 2003). Nadalje, sakramenti udjeljuju sakramentalnu milost koja je „vlastita svakom sakramentu“ (KKC, 1128): to je posebna božanska pomoć za postizanje svrhe toga sakramenta.

Ne samo da primamo posvećujuću milost, nego i samog Duha Svetoga. „Po sakramentima Crkve članovima svoga Tijela Krist priopćuje svoga Svetoga Duha Posvetitelja.“ (KKC,

739)[9]. Plod je sakramentalnog života to da Duh Sveti pobožanstvenjuje vjernike životno ih sjedinjujući s Kristom (usp. *KKC*, 1129).

Tri sakramenta: krst, potvrda i sveti red podjeljuju, osim milosti, sakramentalni *biljeg* ili 'pečat' po kojemu kršćanin sudjeluje[10] u Kristovu svećeništvu i pripada Crkvi prema različitim stanjima i službama. To suobličenje s Kristom i s Crkvom, ostvareno po Duhu, neizbrisivo je; u kršćaninu ostaje zauvijek kao pozitivno raspoloženje za milost, kao obećanje i jamstvo božanske zaštite i kao poziv na bogoštovlje i služenje Crkvi. Ti se sakramenti stoga ne mogu ponoviti (usp. *KKC*, 1121).

Sakramenti koje je Krist povjerio svojoj Crkvi su potrebni (barem želja da ih se primi) za spasenje i za postizanje posvetne milosti, te

nijedan nije suvišan, iako nisu svi obvezni za svakoga[11].

2.3.Učinkovitost sakramenata

Sakramenti „su djelotvorni jer u njima djeluje sam Krist: on krsti, on u sakramentima djeluje da udijeli milost koju sakrament označuje“ (KKC, 1127).

Sakramentalni učinak se postiže *ex opere operato* (po samom činu kojim je sakramentalni biljeg ostvaren).[12]

„Sakrament nije ostvaren pravednošću čovjeka koji ga podjeljuje ili prima, nego Božjom moći“.[13] „Kad se koji sakrament slavi u skladu s nakanom Crkve, u njemu i po njemu djeluje moć Krista i njegova Duha, neovisno o osobnoj svetosti službenika“(KKC, 1128).

Čovjek koji dijeli sakrament stavlja se u službu Kristu i Crkvi, zbog toga se naziva *službenikom* sakramenta; i ne može biti bilo koji kršćanski vjernik, nego koji treba redovno posebno

suobličenje s Kristom Svećenikom koji daje sakrament svetoga Reda.
[14]

Djelotvornost sakramenata potječe od samoga Krista koji kroz njih djeluje, „ipak, plodovi sakramenata ovise i o raspoloženju onoga koji ih prima“ (*KKC*, 1128): što je snažnija vjerska spremnost, obraćenje srca i prihvaćanje volje Božje, tim su bogatiji učinci milosti koju osoba prima (usp. *KKC*, 1098).

„Sveta Majka Crkva ustanovila je, nadalje, blagoslovine (sakramentale). To su sveti znakovi, nalik sakramentima, kojima se označuju i molitvom Crkve postižu nadasve duhovni učinci. Njima se ljudi pripremaju da prime glavni učinak sakramenata i bivaju posvećene razne zgone života“[15].

„Blagoslovine ne podjeljuju milost Duha Svetoga kao sakramenti, nego po molitvi Crkve pripremaju za

primanje milosti i raspoložu za suradnju s njome“ (KKC, 1670).

„Među blagoslovinama najprije su blagoslovi (osobâ, stola, predmeta, mjesta)“ (KKC, 1671).

3. Liturgija

Kršćansko bogoslužje „je u biti *actio Dei* koja nas povezuje s Isusom preko Duha Svetoga“[16], te ima dvostruku dimenziju: uzlaznu i silaznu[17].

„Liturgija je 'djelo' 'čitavoga Krista' ('*Cristus totus*')“ (KKC, 1136), po čemu „ga slavi čitava zajednica, Tijelo Kristovo sjedinjeno sa svojom Glavom.“ (KKC, 1140). U središtu zajednice se, prema tome, susreće sam Isus Krist (usp. *Mt* 18,20), sada uskrsli i slavan. Krist predsjedava slavljem. On, koji djeluje nerazdvojivo sjedinjen s Duhom Svetim, saziva skup, ujedinjuje ga i poučava. On, vječni Visoki Svećenik, glavni je nosilac obrednog čina koji uprisutnjuje spasenjski događaj,

koristeći svoje službenike da prikažu (da stvarno i istinito uprizore, u vremenu i prostoru liturgijskog slavlja) njegovu otkupiteljsku žrtvu i učine nas dionicima cijelo-životnih darova njegove Euharistije.

Dok se formira „kao jedinstvena mistična osoba“ s Kristom-Glavom[18], Crkva djeluje u sakramentima kao “svećenička zajednica”, “skladno ustrojena”. Zahvaljujući Krštenju i Potvrdi, svećenički narod postaje osposobljen za liturgijsko slavlje. Zbog toga „liturgijski čini nisu privatni čini, nego slavlje Crkve..., pripadaju čitavom Tijelu Crkve koje oni očituju i uključuju; ali pojedine udove dosežu na različit način, prema raznolikosti staleža, službi i djelatnog učešća“[19].

U svakom liturgijskom slavljenju sudjeluje cijela Crkva, nebo i zemlja, Bog i ljudi (usp. *Otk* 5). Kršćansko

bogoslužje, iako se slavi samo ovdje i sada, na određenom mjestu i izražava volju određene zajednice, po svojoj je naravi katoličko. U jedinstvu s Papom, s biskupima u zajedništvu s Rimskim Velikim Svećenikom, s vjernicima svog vremena i prostora, liturgija je usmjerena cijelom čovječanstvu, *da Bog bude sve u svemu* (I Kor 15,28). Radi ovog osnovnog principa: pravi je predmet liturgije Crkva, konkretno *communio sanctorum*, tj. općinstvo svetih svih prostora i vremena.[20] Stoga, što je potpunije slavlje prožeto ovom svijesti, tim se konkretnije u njemu ostvaruje smisao bogoslužja. Izraz ove svijesti jedinstva i univerzalnosti Crkve, uporaba je latinskoga jezika i gregorijanskog pjevanja u nekim dijelovima liturgijskog slavlja[21].

Polazeći od ovih razmišljanja možemo reći da je skup koji slavi zajednica krštenih koji, „kroz novo

rođenje i kroz pomazanje Duha Svetoga ostaju posvećeni kao duhovni dom i sveto svećenstvo, jer prikazuju kroz vlastita kršćanska djela, duhovne žrtve“[22]. Ovo “zajedničko svećenstvo” je svećenstvo Krista jedinog Svećenika, koje dijele svi udovi[23]. „Na taj način, u slavlju sakramenata, cijela je zajednica „liturg“ („služiteljica“), svatko prema svojoj zadaći, ali u „jedinstvu Duha“ koji djeluje u svima“ (KKC, 1144). Iz tog razloga sudjelovanju u liturgijskim slavljima, iako ne obuhvaća čitav nadnaravni život vjernika, postaje za njih, kao i za cijelu Crkvu, vrhunac kojem stremi cjelokupno njezino djelovanje i izvor odakle izvire njezina snaga[24]. Jer, „Crkva se upotpunjuje i istovremeno *izražava* kroz sedam sakramenata, po kojima Božja milost konkretno djeluje na vjernike, tako da se cijeli njihov život, otkupljen po Kristu, preobraća u kult ugodan Bogu“[25].

Kad se usmjerimo na zajednicu kao na subjekt slavlja, mislimo da svaki vjernik, djelujući kao član zajednice, provodi samo ono što mu priliči. Ali udovi, „nemaju svi iste službe“ (*Rim* 12,4). Neki su od Boga, u Crkvi i od Crkve, pozvani na posebno služenje zajednici. Ti su službenici odabrani i posvećeni sakramentom reda, po kojem ih Duh Sveti osposobljuje da djeluju u osobi Krista-Glave služeći svim udovima Crkve[26]. Kako je Ivan Pavao II u raznim prilikama tumačio, „*in persona Christi* znači više nego 'u ime' ili također 'umjesto' Krista. *In persona* znači u posebnoj sakramentalnoj istovjetnosti s visokim i vječnim svećenikom, koji je začetnik i glavni subjekt svoje vlastite žrtve, u kojoj ga uistinu nitko ne može zamijeniti“.[27] Kako Katekizam slikovito kaže, „Zaređeni službenik je 'slika' Krista Svećenika“ (*KKC*, 1142).

„Otajstvo što se u liturgiji slavi jedno je, ali su oblici kojima ga slavi različiti. Neistraživo bogatstvo Kristova otajstva je takvo da mu nijedna liturgijska predaja ne može iscrpiti izražajnost“ (KKC, 1200-1201). „Liturgijske predaje, ili obredi, sada u upotrebi u Crkvi jesu: latinski obred (prvenstveno rimski, ali i obredi pojedinih mjesnih Crkava, kao ambrozijanski, ili nekih redovničkih redova) i obredi bizantski, aleksandrijski ili koptski, sirski, armenski, maronitski i kaldejski“ (KKC, 1203). „Sveta Majka Crkva dodjeljuje ista prava i časti, zakonski priznatim obredima i želi da se u buduće očuvaju i njeguju“[28].

Juan José Silvestre

Osnovna bibliografija

Katekizam Katoličke Crkve,
1066-1098;1113-1143; 1200-1211 i
1667-1671.

Preporučena literatura

SV, JOSEMARÍA, Homilija
Euharistijska otajstva vjere i ljubavi,
u *Susret s Kristom*, 83-94; i br.70 i 80;
Razgovori s mons. Escrivá de
Balaguer, 115.

J.RATZINGER, *Duh liturgije,*
Cristiandad, Madrid 2002.

J.L.GUTIÉREZ-MARTÍN, *Ljepota i*
otajstvo, Liturgija, život Crkve,
EUNSA (Astrolabio), Pamplona 2006,
str. 53-84, 113-126.

.....

[1] BENEDIKT XVI, Enc. *Deus caritas*
est, 25. prosinac 2005., 1.

[2] BENEDIKT XVI, Exh. Apost.
Sacramentum caritatis, 22. veljača
2007., 34

[3] II Vatikanski Koncil, Konst. *Sacrosanctum Concillium*, 5; usp. *KKC*, 1067.

[4] II VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Sacrosanctum concilium*, 7; usp. *KKC*, 1070.

[5] TRENTINSKI KONCIL: DS 1600-1601; usp. *KKC*, 1114.

[6] S, Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, III, q. 60, a.3; usp.. *KKC*, 1130.

[7] Usp. *KKC*, 1205; TRENTINSKI KONCIL: DS 1728; Pio XII: DS 3857.

[8] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1606.

[9] „Želja i djelo Duha Svetoga u srcu Crkve jest da mi živimo životom Krista uskrsloga“ (*KKC*, 1091); „sedinjuje Crkvu s Kristovim životom i poslanjem“ (*KKC*, 1092); „one koji ga primaju ozdravlja i

preobražava suobličujući ih Sinu Božjemu» (KKC,1129).

[10] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1609.

[11] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1604.

[12] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1608.

[13] SVETI TOMA AKVINSKI, *Summa Theologiae*, III, q. 68, art. 8.

[14] Službeno svećenstvo „jamči da u sakramentima upravo Krist djeluje po Duhu Svetom za Crkvu. Spasenjsko poslanje od Oca povjereno utjelovljenom Sinu, povjereno je apostolima i po njima njihovim nasljednicima: oni primaju od Duha Isusova da djeluju u njegovo ime i u njegovoj osobi (usp. *Jv* 20, 21-23; *Lk* 24, 47; *Mt* 28, 18-20). Zaređeni službenik je, dakle, sakramentalna veza koja povezuje

liturgijski čin s onim što su rekli i učinili apostoli i, po njima, s onim što je rekao i izvršio Krist, izvor i temelj sakramenata“ (KKC, 1120). Iako učinak sakramenta ne proizlazi iz moralnih kvaliteta službenika, ipak njegova vjera i pobožnost, osim što pridonose njegovom osobnom posvećenju, znatno podupiru raspoloženje osobe koja prima sakrament te, kao posljedicu, plodove koje po njemu dobivaju.

[15] II VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 60; usp. KKC, 1667.

[16] BENEDIKT XVI, Exh. Apost. *Sacramentum Caritatis*, 37

[17] „S jedne strane, Crkva, sjedinjena s Gospodinom i 'u Duhu Svetom' (Lk 10,21), klanjanjem, hvalospjevom i zahvaljivanjem blagoslivlje Oca za 'njegov neizrecivi dar' (2 Kor 9,15). S druge strane, sve do potpunog dovršenja Božjeg

nauma, Crkva ne prestaje prinositi Ocu 'prinos svojih darova' moleći ga da na prinos, na nju samu, na vjernike i na sav svijet pošalje Duha Svetoga, da, po zajedništvu smrti i uskrsnuća Krista-Svećenika i snagom Duha, ti božanski blagoslovi donesu plodove života "na hvalu slave njegove milosti " (*Ef* 1, 6)» (*Katekizam*, 1083).

[18] PIO XII, Enc. *Mystici Corporis* cit, u *KKC*, 1119.

[19] II VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 26; usp. *KKC*, 1140.

[20] „Neka žrtva doprinese spasenju sviju –*Orate, fratres*, moli svećenik–, jer ova je žrtva moja i vaša, žrtva čitave Svete Crkve. Molite, braćo, iako vas je malo koji se susrećete u jedinstvu; iako je stvarno nazočan samo jedan kršćanin, pa kad bi bio nazočan i samo svećenik koji slavi misu: jer svaka Misa je univerzalna

žrtva paljenica, otkupljuje sva plemena i jezike i pučanstva i nacije“ (usp. *Otk* 5,9).

„Svi kršćani , po Općinstvu Svetih, primaju milosti svake svete Mise, i kada se slavi pred tisućama ljudi ili kad svećeniku pomaže kao ministrant samo jedno, možda rastreseno dijete. U svakom slučaju se ujedine nebo i zemlja da Gospodinu zapjevaju Anđeli: *Sanctus, Sanctus, Sanctus...*» (Sv. Josemaría, *Susret s Kristom*, 89).

[21] Usp. BENEDIKT XVI, Exh. Apost. *Sacramentum caritatis*, 62; II VATIKANSKI KONCIL, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 54.

[22] II VATIKANSKI KONCIL, Const. *Lumen Gentium*, 10.

[23] Usp. II VATIKANSKI KONCIL, Const. *Lumen Gentium*, 10 i 34; Dekr. *Presbyterorum Ordinis*, 2.

[24] Usp. II VATIKANSKI KONCIL,
Const. Sacrosanctum Concilium, 20.

[25] BENEDIKT XVI, Exh. Apost.
Sacramentum caritatis, 29.

[26] Usp. II VATIKANSKI KONCIL,
Dekr. Presbyterorum Ordinis, 2 i 15.

[27] IVAN PAVAO II, Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 29. U fusnoti 59 ponavlja sljedeće riječi Pija XII iz enciklike *Mediator Dei*: „Službenik oltara djeluje u osobi Krista u smislu Glave, koji prinosi žrtvu u ime svih članova“.

[28] II VATIKANSKI KONCIL, *Const. Sacrosanctum Concilium*, 4.

.....